

Leven in de Gouden Eeuw

De Gouden Eeuw spreekt tot de verbeelding en heeft al vele heroïsche verslagen opgeleverd. Maar wie waren nu de mensen achter al deze grootse gebeurtenissen? De tientallen goed bewaarde beerputten op het Scheldekwartier gunnen ons een blik op dat dagelijkse leven van de bewoners uit die tijd, met volledige serviezen van divers aardewerk, glazen drinkbekers, kleipijpen, metalen voorwerpen, kledij en andere gebruiksvoorwerpen. Onder de vondsten ook vele geïmporteerde producten, met o.a. de voor Nederland unieke vondst van een ge-sigioneerde faience voetschaal uit het atelier van Leonardo de Bettisi in het Italiaanse Faenza, in die tijd de absolute top in aardewerkproductie. Ook de tafels van de Vlissingers weerspiegelen de vele regionale en internationale contacten van de stad. Baltisch graan, fruit uit Zuid-Europa, kruidnagel en zwarte peper uit Zuid-Oost Azië waren een welkome aanvulling op het menu van o.a. rund, schaap, varken en gevogelte, zeevis, schelpdieren en talrijke lokale producten.

de bewoners

Uit de archieven doken ook lijsten en documenten op met de verschillende eigenaars en bewoners van de meeste opgegraven panden. Zo leefden ambachtslieden en arbeiders broederlijk naast kapiteins, handelslieden en bewindhebbers. Eén van de meest in het oog springende figuren bleek de bekende reder Cornelis Lampsins te zijn, baron van Tobago en oud-burgemeester van Vlissingen. In de rijke beerput van Lampsins werd ondermeer een 17e-eeuws Japans bord in Kutani porselein gevonden, voor zover bekend het oudste voorbeeld in Nederland van geïmporteed Japans porselein!

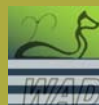

Keukeninterieurs begin 17e eeuw, P.C. van Rijck, collectie Rijksmuseum Amsterdam

Waterputten van tonnen opgevuld met afval. Foto ADC

De gemeente Vlissingen is opdrachtgever van het onderzoek; onderzoeksbureau ADC-ArcheoProjecten heeft het onderzoek uitgevoerd volgens de strategie en vraagstelling zoals deze door de Walcherse Archeologische Dienst (WAD) zijn opgesteld. De resultaten van het onderzoek zullen ook in de vorm van een publieksboek worden gepresenteerd. Voor meer informatie: bm@vlissingen.nl of bss@vlissingen.nl

ARCHEOLOGIE IN HET SCHELDEKWARTIER

Luchtfoto van opgravingen. Foto P. Butelijn

de opgraving

Begin 17e eeuw werden de Vereenigde Oostindische Compagnie en de West-Indische Compagnie opgericht en beleefde de Noordelijke Nederlanden hun Gouden Eeuw. Een eeuw van ongekende horizons, internationale contacten en grote welvaart. Door zijn strategische ligging groeide Vlissingen van geduchte kaapstad uit tot één van de belangrijkste havensteden van die tijd. Aan de zuidzijde van de pas gegraven Dokhaven verzezen, in het zicht van de scheepswerf van de Admiraliteit, drie kerken, begraafplaatsen en tientallen percelen met woningen en pakhuizen. Onder de loodsen van de Scheldewerf bleef de geschiedenis van deze plek decennialang goed bewaard. De gemeente Vlissingen en de Walcherse Archeologische Dienst besloten dan ook om dit gebied diepgaand te onderzoeken. Nu kan, na twee jaar van intensief onderzoek door archeologen, archivariissen en tal van specialisten, het verhaal van dit gebied eindelijk opnieuw worden geschreven.

skeletonderzoek

In het gebied ten zuiden van de Dokhaven werden in de 16e en 17e eeuw drie kerken gebouwd: de Engelse, de Waalse en de Gereformeerde kerk. In de eerste twee kerken kochten de rijkere van de samenleving goed verzorgde graven in de vorm van geplaveide grafkeldertjes. Rond de Engelse kerk lag bovendien een kerkhof. Hier zijn honderden mensen zeer dicht op elkaar begraven.

Om een beeld te krijgen van de Vlissinger uit de 17e en 18e eeuw, zijn tijdens het archeologisch onderzoek 100 skeletten voor verdere studie geselecteerd. Deze zijn aangevuld met nog eens 100 skeletten van het voormalige kerkhof rond de Sint Jacobskerk op de Oude Markt. Deze zijn van Vlissingers uit de 14e tot en met de 16e eeuw. Onderzoek naar skeletten richt zich op de fysieke gesteldheid van de individuen: grootte, kracht, ziektebeelden, enz. Op deze manier was het mogelijk een beeld te schetsen van ruim zes eeuwen Vlissingers.

Engelse Kerk, grafkeldertjes. Foto ADC

Engelse Kerk, graven op het kerkhof. Foto ADC

rijk en arm

Het beeld dat de meer gegoede gelovigen een plek kregen in tombes binnen de kerkmuren en het gewone volk een (massa)graf op de begraafplaatsen buiten, kon door het onderzoek worden bevestigd. In het Scheldekwartier bleken de mensen begraven binnen de kerk gemiddeld ouder en groter dan de mensen begraven op het kerkhof. Bovendien vertoonden ze sporen van welvaartsziektes, zoals suikerziekte. De onderzochte individuen met hun laatste rustplaats op de begraafplaats hadden daarentegen veel vaker te kampen met deficiëntieziektes door een tekort aan bepaalde voedingsstoffen.

Illustratief voor het veranderende wereldbeeld is het gebruik van tabak dat pas vanaf de 16e eeuw in Europa geïntroduceerd werd. Waar op de Oude Markt slechts één individu sporen van pijproken vertoonde, was dit op het Scheldekwartier bij meer dan 20% het geval.

cijfers

Van de onderzochte individuen op de Oude Markt uit de 14e - 16e eeuw bleek de gemiddelde leeftijd van zowel mannen als vrouwen rond de 38-39 jaar te liggen. Dit beeld kan vertekend zijn aangezien vrouwen tussen 20 en 39 jaar een verhoogd risico liepen om te overlijden in het kraambed.

Van de individuen uit de 17e en 18e eeuw begraven in het Scheldekwartier lijkt de gemiddelde leeftijd een tiental jaren hoger te liggen. Van de 14e tot de 19e eeuw waren mannen gemiddeld tussen 1,70 en 1,79 meter groot en vrouwen tussen 1,50 en 1,59 meter.

oud-DNA onderzoek

Vlissingen als kaapstad, handelsstad en bruisend centrum van vele culturen. Waar kwamen haar oorspronkelijke bewoners vandaan? En in hoeverre mengden de Spaanse en Franse bezetters, of ook immigranten uit het verre Oosten zich onder hen? Studie van oud-DNA kan op deze vragen mogelijk antwoord bieden. In samenwerking met het Leids Universitair Medisch Centrum start de WAD daarom vanaf 2010 een project om de herkomst van de Vlissinger uit de 16e tot de 19e eeuw in kaart te brengen.

Daarnaast wordt gekeken naar verwantschappen; ook tussen Vlissingers van toen en vandaag.

STERVEN